

Глас

1945 година биће година уједињених напора свих родољубивих снага у борби за што скорију слободу, за благостање и бољи живот у ослобођеним градовима и селима наше напаћене домовине. То ће бити година остварења вјековних тежња свију наших народа.

ОРГАН ОБЛАСНОГ ОДБОРА НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ФРОНТА ЗА БОСАНСКУ КРАЈИНУ

ГОД. III

13 ЈАНУАР 1945

БРОЈ 25

НОВА ГОДИНА 1945

Минула је још једна година борбе, преврнула се још једна страница наше историје, бурне, крваве и поносне.

У нову годину улазимо с резултатима наше трогодишње борбе, ведром чела, с јасном и свијетлом перспективом. За нама остаје прошлост, млади дани нашег покрета, дани сурових патњи и страдања, али и величанствених побједа.

Остаје за нама 1942 година када је наша млада војска водила толике неравне борбе са омрзнутим непријатељем. На мале групе слабо наоружаних, слабо обучених људи био се тада устремио још снажан и бахат окупатор. Под његов скут завлачиле су се слуге и издајници. На хиљаде километара далеко, пред Москвом, исправљао се горди совјетски цин у зимској офанзиви. То је била наша највећа нада, док је читаву Европу гушила страшна мора окупације.

1943 годину дочекали смо са широко развијеним заставама народно-ослободилачког покрета, под којима су се кретале наше дивизије и наши први корпуси. Дочекали смо је на утргом путу ка слободи и срећи наших народа, са јединственим програмом и циљем који је одговарао интересима свију наших народа. Са чврстом вјером да само борба доноси срећу и нови живот читавој поробљеној домовини, могла је наша војска и цијели наш народ да одоли страшној најезди окупатора на нашу слободну територију. Шатор и Прењ, Неретва, Четврта и Пета офанзива биле су тешка искушења, пробни камен наше снаге и наше љубави према слободи. И опет је победила наша вјера, а глас истине о нашој борби, који нису могли затомити животињски јуриш удружених окупатора и њихових слугу, допро је далеко преко граница и почео освајати читав слободољубиви свијет. Открило се јуначко срце наше мале, измрцварене, али непокорене земље, која је по јунаштву и патњама једна од првих међу свима слободољубивим земљама свијета.

Поред наше браће по крви и борби, поред Црвене армије, нас су признале и пружиле нам савезничку руку Енглеска и Америка. Као незадржива бујница хитала је Црвена армија на запад, носећи слободу и мир напаћеним народима Совјетског Савеза и поробљене Европе. У срцу хитлеровске тврђаве, поносни и ведри, ми смо продужавали крвави, славни бој за слободу и независност своје отаџбине. Пожар

устанка ширио се читавом нашом земљом. Негдје су се савијали обручи око тврђих непријатељских упоришта, а негдје, у пепелу спаљених кућа, ницала су жаришта отпора и борбе. По Крајини, Далмацији, Лици, у планинама Србије, гдје су окупатор и његови помагачи гушили у крви глас слободарског народа, борили су се наши борци јунаштвом несавладивим. Глас реакционарних вођа ХСС-а: „чекајте, још није вријеме“ — изгубио се у борбеном поклику побуњеног хрватског народа.

У Босни и Херцеговини, измученој и ојаћеној, над чијим су страдањима ликовале мрачне слуге окупатора, усташе и четници, засјале су нове наде. Кроз борбу ковало се братство Срба, муслимана и Хрвата у јединицама Народно-ослободилачке војске. Идеја федералне Босне и Херцеговине постала је мисао водиља народа Босне и Херцеговине, сједињујући их на заједничком путу борбе за заједничку срећу и слободу.

У 1944 години ушли смо чврстим корацима модерне армије која је постала важан фактор у рату против хитлеровске Њемачке. Побједничке борбе наше војске и демократска стварност нашег покрета створиле су нашој земљи огроман међународни углед и освојиле симпатије цијеле слободољубиве јавности. Разбијене су лажи и клевете којима су непријатељи наше борбе хтјели да нас одвоје од осталог демократског свијета. Коначно је победила истина о Дражи Михаиловићу и издајничким групама које је он желио да окупи око себе у борби против народно-ослободилачког покрета. У наше редове слиле су се стотине хиљада родољуба. Учврстило се јединство и народна власт наше земље — те међу нове будућности народа Југославије.

Прошла година обиљежена је крупним успјесима и збијањем демократских снага у борби против њемачких завојевача. Заједнички удари Црвене армије и англо-америчких савезника ослободили су многе поробљене земље и стегли смртни обруч око хитлеровске Њемачке. Нијемци су истјерани из Француске, Белгије и Луксембурга. Црвена армија очистила је Совјетски Савез. Њени успјеси ослободили су Финску, Румунију и Бугарску из фашистичког блока. Уз њену помоћ о-

слобођен је и Београд, ослобођено је више од половине Југославије. Данас се Црвена армија већ бори у самој Будимпешти.

Ушавши с таквим резултатима у нову, 1945 годину, ми знамо да ће она бити година коначне побједе над непријатељем. Та је побједа увјетована даљњом изградњом наше народне власти и наше херојске армије. На то указују сви досада остварени успјеси. За нама, као будна савјест, остаје тежобна прошлост, дани највећих страдања и бојева, дани упорне борбе против завојевача, године припрема за коначну побједу. Пред нама су тековине наше борбе, наши јединствени народи, наша моћна армија, пред чијим ударцима бјеже посљедње непријатељске хорде из наше домовине.

На нашим заставама исписан је наш програм: потпуно ослобођење и изградња наше земље.

1945 година биће година уједињених народа свих родољубивих снага у борби за што скорију слободу, за благостање и бољи живот у ослобођеним градовима и селима наше напаћене домовине.

То ће бити година остварења вјековних тежњи свију наших народа.

ДИМИТРОВ БУГАРСКОМ НАРОДУ

Георги Димитров, један од највећих антифашистичких бораца свијета, упутио је бугарском народу новогодишњи позив у коме се, између осталог, каже:

„Историјска побједа 9 септембра, ослобођење народа од њемачко-фашистичког режима, доласак на власт Огачественог фронта, учешће бугарске војске у рату за општу слободу против хитлеровских освајача, чишћење фашистичког наслеђа, започето државно и друштвено преуређење — све су то тако богате активне ставке нашег народа за посљедња четири мјесеца.

Разумије се да претстоји пут доста тежобан, али је он једини прави пут. Само тим путем можемо да задобијемо праву слободу, независност и благостање нашег народа. Тај пут води ка остварењу истинског словенског братства између Бугара, Срба, Хрвата, Словенаца, Македонаца и Црногораца, који ће заувјек учинити крај шовинизму и обезбиједити потпуни развој свима југословенским народима као равним међу равнима. У томе се налази највећа гаранција за трајан мир на Балкану, за пријатељски и заједнички живот свих балканских народа,

Пета крајишка дивизија у борби за Београд

Одломак из чланка »Наше борбе у Србији«

У историји ослободилачке борбе једне војске постоје најсвјетлије дани када се извојују најславније битке. Свака ослободилачка војска има таквих дана и битака. Њима се поноси војска, поноси се читава земља, сав народ. Таква једна битка за нашу војску и за све наше народе била је битка за ослобођење Београда. Она није имала карактер само једне опсежне војничке операције, заузимање важних стратешког центра и војничке побједе над непријатељем. У њој, у битци за Београд, слиле су се најплеменитије тежње наше војске и наших народа; она је била њихов највиднији израз, у њој се огледала сва чврстина, снага и ријешеност наше војске да своју праведну борбу изведемо до краја. У том племенитом дјелу, у тој славној битци за ослобођење Београда, учествовале су јединице из разних наших покрајина.

И нашој дивизији припала је велика част да учествује у ослобођењу Београда. Наш задатак био је да свладамо и уништимо непријатељска упоришта на отсјеку Мали Мокри Луг — Велики Врачар, обухватајући Александрову улицу и даље до Калимегдана, као и сав сектор града до Дунава. И Крајишка бригада налазила се у операцијама око Смедерева и она је, заједно са јединицама Црвене армије, вршила врло успјешне операције уништавајући на простору Смедерево — Гроцка њемачке снаге којима је била пресјечена отступница за Сријем.

У чишћењу нашег отсјека учествовале су све наше јединице. Већ првог дана борбе ми смо овладали важним положајима у рејону смедеревског друма и Александрове улице, заједно с мото-механизованим јединицама Црвене армије заузели важан њемачко упориште на Великом Врачару и очистили читав рејон града око панчевачког моста и нове електричне централе, коју су наши борци заузели на јуриш и спријечили Нијемце да је минирају. Слиједећих дана борбе наш основни задатак био је да спријечимо продирање у град јаким њемачким снагама које су са правца Гроцка — Мали Мокри Луг настојале да се пробију до земунског моста. Према њима, на линији Коњарник — Велики Врачар — Карабурма, постављен је непробојан зид од снага Црвене армије и наших јединица. Нијемцима нису помогли ни говори војницима пред покушај пробоја ни њихова хистерична тврдоглавост. У

неколико узастопних јуриша гомилали су се љешеве одвратних фашиста и уништавана су њихова борбена средства. Одуставши коначно од безуспјешних јуриша, Нијемци су покушали да се пробију преко међународног друма на сектору Авале, гдје су их унишtile наше и јединице Црвене армије. У тим борбама учествовала је и наша I Крајишка бригада.

Борбе за ослобођење Београда трајале су од 14 — 20 октобра.

Оне су показале чврстину и ријешеност наших бораца да се наш слободољубиви град, пријестоница нове, демократске федеративне Југославије што прије ослободи из канца омрзнутих фашиста и њихових слугу. У том светом задатку силно нам је помогла братска Црвена армија. Црвеноармејци су показали витешка дјела. Они су, као и ми, били њошени љубављу и жељом да Београд буде што прије слободан, исто онако као што су понесено јуришали ослобађајући Харков, Кијев и Севастопољ.

У оштрим и непошtedним борбама за Београд борци наше дивизије убили су 2.681, а заробили 1.362 непријатељска војника.

Неизмјерно смо захвални нашем врховном команданту маршалу другу Титу и Штабу корпуса што смо узели учешћа у ослобођењу Београда. До те величанствене битке ми смо прошли многе признате славне борбе и маршове, прокрстарили нашу земљу од Крајине до Београда, али битка за Београд нама је најдража. Она је признање нашим јединицама да су заслужиле да у њој учествују. С њом ће се поносити наши борци, на њој ће учити своје млађе другове како се ратује за слободу домовине.

Пред нама стоје нови задаци. Свјесни смо њихове величине, свјесни наше дужности и одговорности пред нашим народима и пред врховним командантом маршалом другом. Титом. Ми смо спремни да све те задатке извршимо. Наш завјет, који смо упутили преко штаба I Пролетерског корпуса вољеном команданту маршалу другу Титу када му је додијељен орден Народног хероја, обавезује нас на нова херојска дјела за борбе наше домовине, на нова прегнућа и јунаштва наших бораца.

Наш завјет ћемо часно испунити.

Милутин Морача
пуковник

Нашем завичају, нашој рођеној Крајини

Пошто смо се одвојили од тебе, рођена Крајино, пошли смо да заједно с другим јединицама прослављене Титове армије помогнемо борбу за ослобођење наше браће у Црној Гори и Санџаку.

Прешли смо затим у братску Србију да и њој помогнемо у ослобођењу од окупатора и издајника нашег народа.

Пролазећи кршове и кланце наше Босне, Црне Горе и Санџака и шумовите планине Србије и извршујући све оно чему нас је учио наш вољени Тито, увијек смо, и кроз најжешће борбе, на тебе мислили.

Свима нам је прва у срцу била неокалана част поносне Крајине. Знали смо да нас прате ваше мисли, љубав и повјерење које су потврдиле наше бомбе и бајунете у борбама за ослобођење наше браће. Показали смо и пријатељима и непријатељима како живе и како умиру борци достојни части свога народа.

Иза твојих драгих гордих планина Козаре, Грмеча, Клековаче и других прихватише нас поносне српске планине Златибор и Космај. Остависмо народ који је волио своју војску, своје рођено чедо, који је живио и радио за нас и нашу борбу. Али смо нашли браћу, вјерну као и ви. Нашли смо српске мајке и сестре које нам замијенише рођене. С нама се поносе другови Србије на својој родној грудии, као што смо се и ми њима поносили када су се борили у нашим крајевима.

Поносни смо што смо судјеловали у ослобођењу нашег Београда, драге пријестонице демократске федеративне Југославије. Ту смо поново помијешали крв с браћом из осталих покрајина и најдражом словенском браћом — црвеноармејцима. Наше борбе на Пожеги, Ваљеву, некада злогласној Равној Гори, Младеновцу и Београду цементираще за вјечна времена нашу љубав према браћи Србијанцима. То братство никада и нико неће моћи нарушити.

Наша љубав према теби, напаћени, али јуначки народе Крајине, сваки је даном све већа, као и љубав према осталим нашим народима, јер наша борба приближава човјечнији живот не само нашој Крајини него и цијелој Југославији.

Завјетујемо се, рођена мајко, да ћемо осветити твоја страдања, као и свију наших покрајина, да ћемо се борити све дотле док не уништимо и посљедњег фашиста и издајника. Данас Београд, сутра Загреб и Љубљана, а онда — Беч и Берлин.

Истрајте у борби коју тако побједоносно водимо. Обнављајте нашу опустошену домовину.

За Тита, за слободну демократску Југославију, за бољу будућност и пуну слободу свих наших народа — то нека и даље буде ваша и наша звијезда водила, као што је и досада била.

Смрт фашизму — слобода народу!

Борци и руководиоци
III Пролетерске крајишке бригаде

К Р А Ј И Н И

Из писма које је 18 прошлог мјесеца преко радио-Београда упутила Крајини I Пролетерска дивизија из ослобођеног Београда.

Јављамо се и поздрављамо сваког омладинца и омладинку, сваког старца и старицу, сваког пионира — све Крајишнике, свако село и град, сваку планину и шуму, црквицу и Уну. Поздрављамо све заједно, а и сваког понаособ, јер познајемо сваког човјека и жену из борбе коју смо заједно водили кад сте нас рањене носили и његовали, кад сте нам доносили муницију и храну.

Добро нам је било у вашим селима и вашим срцима. Слатни су нам били залогаци које сте са нама дијелили од аснудне хране коју сте нам прено 50 км залеђених планина доносили на положаје. Топле су биле чарапе и џемпери које је Крајишница плела од једине преостале овце и доносила нама.

Хоћемо да вам кажемо то баш сада када смо у великим зградама Београда, баш сада када се обилна храна довози бродовима и камионима.

ИСТОРИЈСКО МЈЕСТО НОВЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Под горњим насловом донијела је „Борба“ од 16 децембра 1944 године чланак Едуарда Кардеља, потпретседника Националног комитета, у коме се, поред осталог, каже:

„Више него икада раније, данас је јасно, да је морално-политичка потпора слободољубивих снага других земаља била један од најважнијих фактора победе народно-ослободилачког покрета, победе народа Југославије. У овим данима, када неке реакционарне снаге у свету покушавају да слома вољу малих народа за истинском независношћу, тај фактор добива још више у својој важности. Ствар руководства наших народа је да учини све да би та потпора могла доћи до најпотпунијег изражаја. Зато и јесте линија наше унутарње политике тако тесно везана са основним правцем наше спољне политике.

Питање наше нове Југославије и обезбеђења њених демократских тековина већ одавно је постало више него само наше питање. Оно, с једне стране, мобилише слободољубиве масе других земаља за одбрану демократских права, националног самоопредељења и независности, а са друге стране — везује руке завереницима против принципа демократије и националне слободе. Не прецењујући важности те чињенице, можемо свакако рећи да је питање опстанка и слободног развоја нове Југославије постало ствар читавог напредног и слободољубивог човечанства, ствар свих оних који мрзе тиранију и варварство.

У томе и јесте особитост међународног положаја наше нове Југославије. Управо та особитост нам је донела ту морално-политичку потпору међународне слободољубиве јавности, која нам је толико помогла у нашој борби.

Пет фактора, пре свега, одређују ту особитост.

У анализи тих пет фактора истакнута је на првом мјесту „чињеница да су се народи Југославије показали као упоран и веран савезник у борби против највеће опасности за слободољубиво човечанство, против фашизма... — 27 март је био први гест једног националног поноса и љубави за слободом, која је рат и безграничне патње претпоставила неславној капитулацији. Тај гест је слободољубивим масама читавог света, над којим је висио крвави мач фашистичке опасности, открио да, насупрот издајничкој реакцији, која је у многим европским земљама довела до капитулације пред Хитлером, у народним масама Југославије постоје јаке свесне снаге које неће никаквог компромиса са фашизмом и које су тако блиске њиховим слободољубивим — демократским тежњама...

Други фактор који је освојио нашој земљи симпатије слободољубивог света јесте — наша Народно-ослободилачка војска. Пут развоја наше народне војске сам по себи довољно јасно говори о карактеру те војске...

Оружани народ — то је био први носилац наше оружане борбе против окупатора после априлског слома. Та чињеница сама по себи говори о демо-

кратском, народном карактеру наше Народно-ослободилачке војске. Наша нова регуларна народна војска је произашла из многобројних одреда наоружаног народа, ковала се у борби, учила се у борби и за све време неговала највећом љубављу сопственог народа. Њене спољне форме су се, природно, мењале, како су то тражили интереси рата против непријатеља, али њена демократска, народна суштина остала је непроменљива.

Као трећи фактор писац наводи решење националног питања у нашој земљи:

„Историја нам говори да су такви примери решења националног питања ретки. После Велике октобарске социјалистичке револуције у Русији, немамо ни једног примера таквог демократског решења националног питања. Али у СССР је решење националног питања резултат социјалистичке револуције, док је у Југославији оно резултат народно-ослободилачког рата и једне народне демократске револуције. Очито је да је само једна темељна промена у руководству народа могла да да такве резултате.“

Као даљњи услов за симпатије слободољубиве јавности према борби наших народа писац истиче демократску праксу нашег народно-ослободилачког покрета:

„Реч се у том погледу није разилазила са делом.

...Народно-ослободилачки одбори су оригинална творевина жела и свести наших народних маса. Оне су их створиле онако како су најбоље одговарали њиховој потреби и вољи. Зато се народ и везао тако чврсто за те одборе, зато и показује и има толико иницијативе и стваралачке снаге.“

Затим се у чланку каже:

„Напослетку важан је фактор утицаја нове Југославије на међународну слободољубиву јавност демократска структура народно-ослободилачког покрета и његовог руководства. Свака друга структура народно-ослободилачког покрета морала би у садашњим околностима у нашој земљи или довести до поновног поробљавања и обесправљивања широких народних маса (у случају ако би тежиште народног покрета било на недемократским социјалним елементима) или до каквих судбоносних преурањених социјалних заоштравања (у случају ако би се радничка класа или њена авангарда неким ултралевим грешкама изолирала од основних народних маса) која би такођер довела до пораза демократских снага.

Све те чињенице створиле су у Југославији један посебан тип народно-ослободилачког покрета.“

У закључку писац наглашава:

„...Није довољно само пристати на народно-ослободилачку платформу него и на неумољиву борбу оружјем и свим другим средствима против окупатора. ...Тај је принцип створио јединствено руководство народно-ослободилачког покрета, омогућио да народно-ослободилачки фронт постаје више него партијска коалиција, да постаје општенародни покрет.

КОНФЕРЕНЦИЈА НОФ-а ЗА СРЕЗ МРКОЊИЋ

31 децембра у Мркоњићу је одржана врло успјешна среска изборна конференција НОФ-а, на којој је било присутно преко 200 делегата. Иако су окупатори и четнички кољачи свима силама настојали да народ тога краја одврате с пута народно-ослободилачке борбе, он је и овом приликом живо показао своју свијест и своју дубоку повезаност с општенародним покретом.

Конференцију је отворио друг Љупко Милић. Пошто је изабрано радно претседништво и одана пошта палим јунацима, испред Обласног одбора НОФ-а делегате је поздравио друг Жарко Згоњанин, секретар НОФ-а за Босанску Крајину. Затим су удуђене поздравне депеше маршалу Титу, ЗАВНОБ-у и Извршном одбору НОФ-а за Босну и Херцеговину.

Послије реферата у коме је друг Илија Тођић освјетлио политичке догађаје и задатке НОФ-а, настала је жива и плодна дискусија у којој је учествовао већи број делегата.

Друг Миле Туморић, члан општинског одбора из Подрашнице, говорећи о четницима, рекао је да су ти издајници узалуд покушавали да заведу народ. „Јер гдје год су прошли, оставили су утисак разбојника, крадљиваца и пљачкаша. Осим тога, народ је кроз своју патњу најбоље осјетио њихову злочиначку издају.“

Друг Гојко Гајић, претседник Округног НОО за округ Кључ—Мркоњић, између осталог казао је и ово: „Мени је тешко, као борцу са Змијања, да су Змијање прљали четнички изроди. Али већ и оно креће правим путем. А да је живи славни син Змијања Петар Кочић, несумњиво је да би био у нашим редовима. Но међу нама се налази његов пријатељ, познати јавни радник, друг Коста Мајкић.“

Сузе су блистале у очима старине Косте Мајкића када се обратио народу: „Вашиим говорима, народном борбом и народним бољима, које сте овдје изнијели, ми смо сви дубоко потресени. Безгранично је наше страдање, но ми смо га заслужили. Ми нисмо прије довољно цијенили ни бранили г. чу слободу. Да смо знали, мање би жртава пало и мање бисмо препатили. Али ништа није теже но изградити сама себе. Збратимљени овако као данас, ми ћемо отада будно пазити да никада не дође до онога што је било. Јер само ако се будемо политички и културно уздизали, успјешно ћемо изграђивати нашу опустошену земљу и стварати бољу будућност. Ја наглашавам: сви треба да се бавимо политиком, јер народ који то пропушта, дозвољава да га заведе. Али политиком се треба бавити паметно, просуђујући што је добро и поштено. Поучени искуством, ми смо увидјели да је потребно да живимо у слози и јединству. Колико будемо сложни, толико ћемо бити јаки. Бивша држава треба да нам буде примјер каква држава не смеје бити. Наша нова држава мора бити под контролом свију нас, сви ми морамо пазити на њу.“

Затим су говорили другови Никола Јаковљевић, Илија Бањац, Хасан Зулић, другарица Мара Радић и многи други.

Најзад је узео ријеч друг Љубо Бабић, делегат Извршног одбора НОФ-а, који је на крају казао: „Ви који данас улазите у НОФ имате право да учествујете у решавању свих питања нашег државног живота, без обзира на вашу ранију партијску припадност и политичко увјерење. Ми идемо затим да наше државно руководство буде руковођено интересима и потребама народа, а то ће се провесити баш кроз НОФ, као општенародну политичку организацију.“

Пошто је изабрано претседништво, извршни одбор и пленум, новоизабрани претседник друг Митар Солдат захвалио се делегатима и свима присутним, нагласивши да ће се НОФ заложити да помогне народу у решавању свих проблема борбе и изградње.

САНСКИ МОСТ ДОБИЋЕ ЕЛЕКТРИЧНУ РАСВЈЕТУ

Привредно одјељење Обласног НОО положило се и за расвјету на своме терену.

Ових дана добиће Сански Мост нормалну електричну расвјету. У ту сврху већ је направљен један већи парни строј, као и један електрични генератор. У току су радови око уређења електричне мреже.

ОБНАВЉА СЕ РУДНИК ЉУБИЈА

У привредном животу нове Југославије, који ће — како је рекао потпретседник Националног комитета Едвард Кардељ — базирати на индустрији, Љубија ће заузимати једно од првих мјеста. На овај закључак упућују знатне наслаге жељезне рудаче у љубијском рејону, као и освједочена стваралачка снага нашег народа, што ће наша нова привредна политика несумњиво најпунije користити за благостање народа.

Не рачунајући Стару Ријеку гдје још није извршена процјена, Љубија претставља велико народно богатство са преко 10 милиона тона површинске жељезне рудаче која је по квалитету једна од најбољих у Европи. Хиперит са 51-56 од сто жељеза и 1-2 од сто мангана, лимонит и остали жељезни оксиди дају првкласно ливено гвожђе подесно за даљњу обраду и освјежавање челика.

Али од тако великог богатства, у бившој Југославији ми смо имали мало користи. Ради илустрације навешћемо неколико цифара о продукцији и извозу у 1939 години. Те године из Љубије су дневно извожена 16—24 воза са 120—150 тона жељезне рудаче, укупно, отприлике, преко пола милиона тона. Од тога је 400 хиљада тона отишло у Њемачку и Мађарску, док је свега 100.000 тона прерађено у земљи. Цијена се кретала, према квалитету, од 120—200 динара по тони. Дакле, за килограм рудаче добијали смо 12—20 па-

ра, док смо килограм ексера плаћали 8 динара. А у исти мах Нијемци су правили од љубијског жељеза тенкове и топове.

Данас су наше границе још увијек затворене према вањском свијету. Ми морамо да градимо и обнављамо нашу индустрију, да подижемо нашу привреду из оних средстава која нам стоје на расположењу.

Рудничка постројења и радионице љубијског рудника, које су наши борци неколико пута рушили да би што прије уништили крвавог окупатора, убрзаним радом поново се доводе у исправно стање. Први свјетионик рада љубијских радионица била су два генератора са капацитетом од 68 коњских снага. Неуморне су вриједне руке љубијских радника. Данас у Љубији ради механичка радионица, ковачница, столарница, ложiona и љеваоница. Љубија све више постаје централна радиона за оправку већих и комплициранијих машина. У њеним радионицама врши се оправка локомотива и аутомобила. Двије локомотиве већ су пуштене у саобраћај, а ускоро ће и трећа.

Зујање токарских машина и ковачких мјехова, жељезних стругалица и брусилци, завијање тестера, звонки ударци чекића, сирене локомотива и борбене пјесме радника слијевају се у хармоничну мелодију снаге, воље и полета и позивају на непрекидни ударнички рад.

УДАРНИЧКИ РАД НАШЕ ОМЛАДИНЕ

Други Конгрес поставио је пред омладину Југославије велике задатке. Један од најважнијих је изградња наше земље.

Омладина Крајине ударнички је пришла извршавању тога задатка. У заједници са народно-ослободилачким одборима, вођене су, и воде се, многобројне веће и ситније акције радних бригада и чета.

Иницијативом наше народне власти — коју су, углавном, помогле омладинске радне јединице — на Козари је поправљено 348 кућа, а изнова направљено 63. Само на дубичком срезу, који је страдао највише од свих козарских срезова, поправљене су 203 куће и направљено 50 нових.

Истим полетом ради и омладина Подгрмеча. Радомировачки радни батљон поправио је 35 кућа, 23 кукурузане, 30 штала, 4 млина и 12 мостова, све за мјесец дана. Омладинци Милан Роквић и Милан Марјановић раде у ковачници села Јоховице. Ударничким радом поклепали су за 4 мјес. 323 мот. и 150 сјекира; направили 30 лемеша за плугове, 14 копачица кукуруза, 200 клинова за брначе, 6 нових сијачица кукуруза, 150 крампова, 125 српова, 25 ножева и мача; сковали 300 плоча за коње, 600 чавала за ципеле и потковали 250 коња. Тај ударнички посао обавили су за 243 дана.

У Љубији се одржава први занатлијски течај, који посјеђују 32 учесника, већином омладинца. Пошто се оспособе, ти ће млади радници помагати нашим привредним радионицама, које се код нас све више развијају.

Само ових неколико примјера рада наше омладине на обнови земље говоре нам о великој љубави коју млади антифашисти Крајине гаје према својој напаћеној домовини, увјерени да ће у њој боље и сретније живјети, да ће им она бити истинска домовина. М. О.

НА ЗГАРИШТИМА ИСТОЧНЕ БОСНЕ

Ишли смо у колони према селу Жуновима. Ноћ је била вјетровита и мрачна, те сам једва назирао друга испред себе у колони. Пут каљав, домбовит, пун рупчага. Крећемо се полако, сваки час застајкујемо, губи се веза.

Кад смо стигли на врх брда, под којим лежи село, дочекао нас је на голој висоравни оштар фијук вјетра, хладног, непријатног. У даљини пред нама видио се пожар. — Гори село Драпнићи, — рече неко у мраку. Посматрали смо пожар. У мрклој ноћи видјели су се на далеко румени језици пламена, а вјетар је доносио чак овамо задах паљевине. Језив је приказ пожар. Увијек су ме подилазили трици кад год сам гледао како ватра гута кров и слушао како пуцкетају греде обухваћене пламеном, као да тихим, једва чујним шапатом моле: не тако, не тако. Али пламен злобно сикће и рушилачком својом снагом, као нека зла животиња, скаче све више и обара све око себе...

Горе Драпнићи. Сваку ноћ плане тако по неко село, сваку ноћ прождре пламен по десетак домова, једном српских, други пут муслиманских. Горе убоги домови Источне Босне са својим поцрњелим нахереним крововима, малим прозорима, од вјетра и кише пожутјелим зидовима. Горе на пламену ватре коју је поганом својом руком туђин потпалио и коју стално потстичу руке изрода и издајника. Неки од другова из колоне рече: нека горе и онако нису ни за шта. Саградићемо ми љепше. Ћутао сам, али се с другом нисам слагао, иако сам, као и он, чврсто увјерен да ћемо ми саградити љепше домове умјесто изгорјелих. Знао сам и одвише добро што су ти убоги домови значили

за мирне трудбенике ове несрећне земље, за хиљаде и хиљаде оних који се сад, лишени крова над главом, потуцају од немиле до недрага.

Сјетио сам се како сам прошле јесени код Олова гледао српске бјегунце, већином жене, старце и дјецу. Избежумљени од страха, са завежљајима на рамену, гонећи пред собом стоку, бјежали су из запаљеног села...

Сјетио сам се како сам једног мартовског дана, послје ноћног марша, у саму зору, ушао у неком муслиманском селу у једну кућу. Гласом промуклим од умора, несна, ноћне влаге, запитао сам с врата:

— Гдје је домаћин?

— Нејма га, — чуо сам женски глас из куће.

Док сам у недоумици гледао око себе, притрчала ми је једна жена, склопила руке и завапила:

— Јој, слатки, немој да нам заждијеш кућу.

Било је у том дрхтавом гласу нешто од чега ми се грло стегло на плач. У њему је презвучала нека топла молба, изречена у неколико ријечи, за нешто што је најдраже. Удариле су ме те ријечи по самом срцу.

— Нисам ја паликућа, домаћице, — рекао сам јој благо.

— Знаш, знаш, — рекла је уплахирана, смотривши звијезду на мојој шајкачи. Ти си партизан. Ми смо обични с партизанима, али, ето, бојим се.

Тек сада примјетио сам иза ње двије чупаве дјетиње главиче које су ме посматрале очима још пуним сна. Мајка гнијездо своје топло и птиче своје голуждраве брани, помислио сам и изашао из куће. Мислио сам шта би било од њих, од њиховог топлог гнијезда, да су се у селу мјесто звијезда појавиле кокарде...

Сјетио сам се како сам једне студене јануарске ноћи

Из Цазинске Крајине

Бужим се 95 од сто одазвао мобилизацији. Свој спас он данас гледа у бригадама у које је послао своје синове.

Изнад швапских гарнизона у Отоци, стоје Бужимљани и са осталом својом браћом не дају шваби ни корака из Отоке. Тако ће то бити док се не изда знак за опћи јуриш на цијелу унску долину.

Пада ноћ. Са бужимских брегова у дугачком ланцу спушта се II Муслиманска бригада. То она иде да на Скоковима заузме положаје Прве, која је те ноћи добила други задатак. Рано ујутро задњи батаљон напустио је Бужим. Град је остао сам. Али батаљон се могао још дуго пратити на Чаглици; одјекивала је пјесма из стотину грла.

Граду се поново примиче војска. Један батаљон, други, трећи, четврти — цијела бригада. Препознају је Бужимљани. То је војска славног јунака Гаћеше. И заиста, стиже прослављена I Банијска бригада, пролетери из VII Ударне дивизије. Разведрило се чело старца и жена, развеселио се одборник: „Баш нека нам дођосте, браћо наша, неће вам с нама бити криво!“

Први дан је народ Бужима, преко свога општинског одбора НОФ-а, послао I Баниској бригади: 8 метара воћа, 11 печених јањаца, 64 печене кокоши и много других дарова. Борци, подофицири, официри и политкомесари бригаде упутили су на општински одбор НОФ-а захвалницу народу бужимске општине. У њој, између осталог, пишу: „Ваш дар, драги другови, затекао нас је на положају изнад Босанске Крупе и Отоке, у којима су окупљени

хитлеровски фрицеви са домаћим издајцима. Нема међу нама никога ко се не би борио за такав народ који и у најтежим приликама пружа све својој војсци. Јединство љутих Крајишника и Бановаца сваког је дана све чвршће. Ми смо ковачи тога јединства и никада више неће успјети оним пљачкашима и паликућама који живе у нашој Отоци и Крупи, да заваде народе Баније и Крајине“.

Из акције на Цазин, у којој је II Муслиманска са I Кордунашком бригадом уништила гарнизон од око 800 непријатељских војника, стигли су у прихватне болнице на Пећиграду и Малој Кладуши рањени Крајишници и Кордунаши. НОО-и и одбори НОФ-а с народом припремили су све што је било потребно. Откако су почели стизати у болницу, народ се не одваја од својих соколова који су са својим друговима потпуно уништили швапско упориште у Цазину и заробили швапског команданта и шефа гестапоа. У току 3 дана мајке и сестре наших бораца донијеле су рањеницима преко 700 литара млијека. Хране их јајима, погачама и баклавама. Леже они један поред другог, муслиман поред Србина, Крајишник поред Кордунаша. Ујединила их је заједничка борба, уједињује их још више љубав Крајине која блиста у орошеним очима Крајишника. Један рањеник не може да подигне главу да би попио млијеко. Прилази једна нена, сједа му до узглавља, полаже рањеникову главу у своје крило и поји га млијеком. Ова-

ко је некада на крилу држала свога Ибру, кога јој швабе убише. Сада, поједи рањеног водника из II Муслиманске, она је рекла: „Сви сте ви моја дјеца, сви ви овдје и они тамо што ћерају псе из наше земље“.

На среској конференцији НОФ-а за срез Цазин говорио је стари имам из Тршца, Зариф еф. Емрић: „Стару Југославију немамо рашта жалити; нећемо ми више оних лоповских вођа који нам окренуше леђа кад нам би најгоре... Сви за пушку да уништим фашистичке лопове, ми више нећемо да будемо робови“. Стару Југославију неће ни народ Бужима, који је с даровима послао дио свога срца, своју братску љубав пролетерима Баније. Неће је ни Пећиграђанке ни Кладушанке које неуморно дворе своје браћице. Неће је ни пионери са Скокова, који би највољели када би могли у бригаду.

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦИЈА ИНВАЛИДА ЗА ОКРУГ НЉУЧ

25 прошлог мјесеца одржана је у Мркоњићу окружна конференција инвалида, којој су испред Корпусне области присуствовали друг пуковник Немања Влатковић, чланови Окружног НОО те претставници подручја и НОФ-а.

У присуству 75 инвалида, пошто је одана почаст палим друговима за народно ослобођење, друг комесар Подручја одржао је политички реферат.

У дискусији која се затим развила, учествовали су многи инвалиди. Сви су они изразили жељу да буду запослени и да учествују у изградњи наше домовине.

На крају је говорио друг пуковник Немања Влатковић, који је топлим ријечима поздравио инвалиде указујући на велику бригу и старање које народна власт поклања инвалидском питању и истичући уједно дужност инвалида да се што преданије заложе за изградњу наше нове, демократске Југославије.

АФЖ и омладина Мркоњића приредили су инвалидима вечеру, а увече је за њих извођена културна приредба. Сутрадан су им издијељени радови послани од Команде V корпуса и народних власти.

закуцао на врата у једном селу испод Романије. Отворио ми је домаћин, муслиман, висок и наочит човјек. Стајао је у освјетљеном четвороуглу врата, која су ми, промрзлом и уморном, изгледала као улаз у највеће блаженство свијета. Запитао сам га могу ли код њега преноћити.

— Како не би, — одговорио је просто и пришао да ми помогне да сјашем с коња. Дошло ми је било у тај тренутак да га загрлим и пољубим, толико је било срданости и гостопримства у његовом гласу и чврстом стиску његове тврде, сељачке руке. Послије пола сата сједио сам у посебној соби с њим и његовим оцем, пили смо липов чај без шећера и разговарали. Собу је освјетљавала мала петролејска лампа без цилиндра. У пећи је пуцкетала омориковина. Раскрављен, слушао сам како над кровом звижди вјетар и осјећао сам се срећан што нисам напољу, на пртини, већ под овим поцрњелим кровом, у овој собици, чији су мали прозори били до пола покривени мразовим цвијећем, као фином чипканом завјесом.

Стари је био достојанствен, паметан човјек, који је умрио и да слуша и да прича. Остале су ми из тог разговора у сјећању ове његове ријечи: „Мени је, војничке, близу осамдесет, много сам ја цара и ратова запамтио, али је ово најгори рат од свију, јер у њему комшија на комшију удара. Дуго сам живио, свашта преко своје главе претурио и дошао сам до овога: све зло на овом свијету долази од људи, који би шћели да живе од туђе муке“.

Неисказано велика била је моја жалост и сриба; када сам, неколико мјесеци доцније, опет наишао кроз исто село. Умјесто домова — само гаришта. И овуда су прошле погане стопе, и овуда су палиле и клале злочиначке руке. Пришао сам згаришту гдје је некад био дом, који ме је

тако братски, гостољубиво прихватио оне јануарске ноћи. Међу рушевинама опазио сам вериге и лулу од петролејске лампе, коју огањ није могао уништити. Висиле су некад вериге над огњиштем, око кога су се скупљали сви укућани; око њега се радовало, патило, ковали планови и преживљавала тешка разочарења. Сад више из гомиле полусагорјелих греда као да бојажљиво причају свијету о огњишту, које растурише злочиначке руке, о болу и несрећи свих оних који се сада, без огњишта, негдје потуцају.

Сјетио сам се свега тога, ове вјетровите ноћи, посматрајући с голе висоравни како гори село Драпнићи, осјећајући чак овамо задах паљевине. Сваки пожар појачава мржњу које и онако има одвише у овој до крви, до очајног вриска измрцвареној земљи.

Као и друг из колоне увјерен сам да ћемо ми саградити љепше домове, него што су били они које сваку ноћ гута уништавајући бијес пламена. Само не бих хтио да те убоге и трошне домове, уз бијесно алакање и пијано подврискивање претварају у згаришта људи, у чијим је срцима отровно сјеме мржње, што га туђин посија, уродило плодом који је од њих направио чудовишта. Желио бих да их у данима великог стварања, уз весело довикивање, сруше руке неимара новог свијета, руке људи, чија су срца испуњена братском љубави према човјеку и поштовањем према туђем огњишту.

Пламте пожари по Источној Босни сваку ноћ... Ни молитве, ни клетве, ни лелек ту не помаже. Помажу само чврсте мишице и воља оних који ће бити кадри да униште чудовишта, да затру погано сјеме којим је туђин нашу земљу загадио, и да извидију љуте ране које нам небраћа и нељуди зададоше.

Октобар 1942.

Родољуб Чолаковић

У ослобођеном Ливну

Прошла је година дана откако смо по трећи пут, пред најездом надмоћнијег непријатеља, морали напустити Ливно. Била је јака зима и путеви су били тешко проходни због великих снијезних мећава.

С Нијемцима су тада на град наступали и четници по па Ђутића. Куд год су пролазили, остављали су за собом крвав траг. Убијали су људе и коње по цести преко Пустопоља и даље све до Ливна; убијали су кога год су на путу срели.

За све поштене људе у Ливну, нарочито за партизанске породице, били су настали претешки дани. Одмах је почело пописивање; затварање, испитивање и мучење. Неке већ првих дана стријелаше да би заплашили народ и натјерали га на покорност. Да би сваки непријатељски војник могао знати која је кућа партизанска, обиљежише их картама с натписом »бандитска фамилија«. То је значило да је та кућа изложена на милост и немилост подивљалим њемачким војницима и четницима. Куће с таквом ознаком нису се смјеле затварати ни дању ни ноћу. У њих је у групама улазила разуларена солдатека у припитом стању, пљачкала и злостављала дјецу. Остали грађани нису смјели имати никаквог додира с означеним партизанским породицама.

Све те патње народ је јуначки подносио, узбуђено ослушкујући борбу коју су његови синови водили недалеко од града, не губећи ни на час наду да ће доћи дан ослобођења.

Народ Ливна дочекао је ослобођење с бескрајном радошћу. Поред тога што је град пострадао од непријатеља и тешких бомбардовања, одмах по доласку наше војске осјетила се велика живост. Улажу се највећи напори да се што брже залијече ране које је овом слободарском граду нанио окрутни непријатељ.

Боравак окупатора и четника у Ливну и њихова злодјела отворили су очи и онима који су до тада стајали по страни. Тако је и онај дио Хрвата који је још насједао усташким лажима, најзад схватио превару и своје право мјесто, те широко приступа народно-ослободилачком покрету. Многи који су били присилно одведени у усташке јединице бјеже и враћају се својим кућама или се добровољно јављају у наше јединице. Одмах по ослобођењу Ливна, на састанку Среског одбора НОФ-а, на предлог одборника Хрвата закључено је да се проведе мобилизација свих младих људи способних за војску. У општини Видоши све што је било способно за оружје јавило се у нашу војску. Ливански одред, повећан овим новим снагама, убрзо ће прерасти у бригаду.

На свечаном збору одржаном поводом ослобођења Ливна, на коме је учествовало неколико хиљада људи, било је око 4.000 Хрвата из Ливна и околице. Они су дошли под хрватским заставама, с пјесмом и поклицима другу Титу, народној војсци и Црвеној армији.

Полет народа ливанског среза најбоља је гаранција да ће се све тешкоће уклонити организованим радом слободног и борбеног народа.

ЈАВНО СУЂЕЊЕ НАРОДНИМ НЕПРИЈАТЕЉИМА У ПРИЈЕДОРУ

23 децембра, пред судом Војне области V Корпуса, у Приједору је одржано јавно суђење десеторици народних непријатеља који су активно помагали окупатора у злочинима према нашем народу.

На оптуженичкој клупи нашли су се заједно Хилмија Љутић, бивши злогласни котарски претстојник у Босанској Дубици и Приједору; Ивица Сарић, активни усташа, кољач и мучитељ у јасеновачком логору; Фердо Стилиновић, који је био претседник Окружног суда у Бањој Луци, велики жулан у Госпићу те помоћник главара грађанске управе у Бањој Луци; затим усташа др. Срећко Грабовац, замјеник претседника усташког Пријеког суда; шпијун и потказивач Никола Бадров; инж. Иво Варовић, командант Босанске Дубице, злочинац који је слао људе на присилни рад у Њемачку и издавао наредбе за масовно паљење села, пљачку и убијање невиног становништва; даље, фра Лука Тешић, свештеник, који је организовао усташки покрет у Сасини, оружану усташку посаду, те покоље, паљевине и пљачку народне имовине; четнички злочинци Бошко Деспотовић и Миле Шобот, извршиоци разних недјела; најзад, Илијас Хаџиселимовић, усташки ројник.

Хилмија Љутић стао је пред суд са изгледом хладнокрвног злочинца. Према оптужници, као активни усташа и котарски претстојник у Дубици, издао је 1941 године наређење за хапшење 25 лица која су требала да буду убијена на путу за Јасеновац. За вријеме непријатељске офанзиве на Козару 1942 године, на његову иницијативу депортирано је у Славонију 3—4.000 људи, жена и дјеце са Козаре; на присилан рад у Њемачку одведено је преко 2.000, а стријелано око 1.200 лица која су у списковима означена као партизани. На његову тужбу ухапшени су 1943 Марко Старовер, апотекар, Милан Седлецки, адвокат, Идриз Чаушевић и други. Он је припремио списак 123 лица из Приједора, која су требала бити упућена на присилни рад. Своја злочинства покушао је да прикрије чак лажном легитимацијом, која се налази међу оптужним материјалом. Та легитимација гласи на име Омера Мирзе, кафеџије из Фојнице. Издале су је усташке власти да би сачувале Љутића, као свог вјерног члана, од осветничке народне руке.

Други оптужени, Ивица Сарић, члан усташке младежи, хапсио је и премлаћивао у Санском Мосту симпатизере НОВ. Он је ухапсио и одвео Душана Ковачевића, шефа станице у Санском Мосту, Лазића и његова два сина, Душана Басару и друге. У логору у Градишци мучио је и убијао људе, пљачкао одијела и ципеле убијених. У свом звјерству он је толико окорео да се хладно смијао посматрајући кроз прозор 600 дјечице угушене плином. Ферду Стилиновића оптужница те-

рети да је и ријечју и дјелом помагао злогласног Виктора Гутића. Учествовао је и у хапшењу авијатичара Јазбеца.

Др. Срећко Грабовац ступио је добровољно у усташки покрет крајем 1942 године, у вријеме када је већ свако могао да сагледа усташке злочине. Брани се да о свом наименовању за потпретседника пријеког суда није ништа знао и да је постављен на предлог Ферде Стилиновића. Међутим Стилиновић је то одрицао.

Никола Бадров, морални биједник који је служио сваком режиму, поред многобројних потказивања, наговорио је једног партизана који се нашао у тешком положају, да дође у Приједор и да се јави усташким властима. Партизан је доцније стријелан у Бањој Луци.

Инж. Иво Варовић признао је да је као командант Босанске Дубице отпремао људе на рад у Њемачку, да је судјеловао у хапшењу и убијању Остоје Јајчанина, Дуке и Станише Хацић. Као домобрански натпоручник, у Ивањској је издао наређење за масовно паљење кућа и убијање становништва у селима: Хацићи, Самарџије, Шмитраново Брдо, Бистрица, Верићи, Поповићи, Турјак и Трновац.

Фра Лука Тешић, који је злоупотребљавао свој положај као свештено лице служећи фашистичким зликовцима, притијешњен доказима, признао је да је са својим усташама отишао према селу Усорцима и са брда мирно гледао како село гори.

Бошко Деспотовић добровољно је ступио у четничку организацију Васе Мијатовића. Он је учествовао у убиству Јове Пртењака, те у пљачки имовине пристаха НОП-а.

Миле Шобот испричао је два језива случаја. Цијела дворана је са ужасом слушала његов опис како је пијани четнички командант Васо Мијатовић клао Милеву Љубишић и партизана Раду Ђатовића. Шобот је пред судом говорио с дубоким кајањем.

Хаџиселимовића Илијаса, после свршене подофицирске школе, силом су уврстили у усташе. Пошто је пребјегао партизанима, изјавио је да неће да одговара за туђе злочине.

Сутрадан, у 11 сати прије подне, окривљенима је изречена пресуда према којој су Хилмија Љутић, Ивица Сарић, инж. Иво Варовић и фра Лука Тешић осуђени на казну смрти стријељањем, док су остали осуђени на присилни рад у трајању од 1—10 година и на губитак грађанских права. Ослобођен је само Илијас Хаџиселимовић.

Велики број Приједорчана и сељака из околице, који су присуствовали овом суђењу, поздравили су једногласно пресуду Војног суда. У њој је народ радосно осјетио да ће наша напаћена и крвљу посвећена отаџбина бити непоштедно очишћена од свију злочинаца и народних издајника.

ПОХВАЛА ШТАБА ПЕТОГ КОРПУСА ЧЕТВРТОЈ ДИВИЗИЈИ

НАРЕДБА БРОЈ 4 (7-1-1945)

1. 20 децембра 1944 године непријатељ са јаким њемачко-ушашким снагама са линије Зеница—Бусовача прешао је у напад са циљем продора у Травник. У току шестодневних жестоких борби јединице IV Дивизије својом упорношћу и пожртвованшћу успјеле су задржати непријатеља који се био пробио до пред сам Травник, у снажном противнападу и обухватним маневром разбити и растројити главну непријатељску колону и одбацити непријатеља назад.

У тешким борбама, гдје су поједини положаји прелазили по 9 пута у току једног дана из руке у руку, непријатељ је претрпио велике губитке и то: 1533 мртва и рањена, 4 заробљена, 1 тенк и 3 камиона уништени.

2. Група батаљона IV Дивизије под командом мајора Миће Кулунције 25 децембра 1944 године форсирала је ријеку Босну, разбила ушашку милицију на десној обали ријеке, у снажном налету разбила и ликвидирала гарнизон и ослободила град и индустријско мјесто Вареш.

У борбама за Вареш убијено је и заробљено 55 непријатељских војника, уништена 2 оклопна воза и заплијењен већи број оружја, муниције и другог ратног материјала.

3. XIV Бригада 53 Дивизије истакла се активношћу и борбеношћу у борбама на комуникацијама у долини ријеке Босне, гдје је у неколико задњих смјелих напада убијено преко 200 Нијемаца, уништено 22 камиона и друге ратне технике, заплијењено 6 моторних возила, 13 радиостаница и већа количина другог ратног материјала.

За показану упорност, пожртвованост и смјелост у борбама за разбијање непријатеља који је надирало ка Травнику, приликом успјешног форсирања ријеке Босне и ослобођења Вареша, те у борбама на комуникацијама у долини ријеке Босне

ПОХВАЉУЈЕМО

1. Борце и руководиоце IV Дивизије, на челу са својим Штабом, нарочито истичући II батаљон VI Бригаде под командом капетана Дуљана Кошутећа, IV батаљон VIII Бригаде под командом капетана Васана Ђоковића и IV батаљон XI Бригаде под командом поручника Милоша Касабашића;

2. Групу батаљона исте Дивизије под командом мајора Миће Кулунције;

3. XIV Бригаду 53 Дивизије под командом мајора Стеве Ковачевића. Наведене јединице истичемо као примјер.

Ову Наредбу прочитати свима војницима, подофицирима и официрима пред стројем.

Смрт фашизму — слобода народу!

Политком, пуковник:
(сл. отсушан)

Командант, генерал-мајор:
Славко Родич

ОДЛИКОВАЊА КОМАНДАНТА БОСАНСКЕ КРАЈИНЕ

Претсједништво Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије на приједлог Врховног команданта НОВ и ПОЈ маршала Југославије Јосипа Броза - Тита одликовало је:

Орденом Народних хероја поручника Каралића Бошка—за освједочена херојска дјела на бојном пољу и херојско држање пред непријатељем;

Орденом Партизанске звијезде I реда: пук. Карановића Николу, пук. Влатковића Немању, пук. Морачу Милутину, пук. Кнежевића Велимира, пук. Матарића Илију и капетана Ђубића Душана — за умјешност у командовању и нарочите заслуге у борби;

Орденом Партизанске звијезде II реда: мајора Штрпца Ђуру, — за умјешност у командовању и нарочиту пожртвованост у борби;

Орденом Братства и јединства пук. Бајалицу Димитрија — за освједочени рад на остварењу братства и јединства наших народа.

*

Орденом Партизанске звијезде I реда одликована је V Козарска бригада XI НОУ Дивизије и III Пролетерска бригада I Пролетерске дивизије.

Наше јединице ослободиле Крешево

У долини Босне, на подручју Зеница—Високо—Тарчин, одбијени су сви напади непријатеља који настоји да продре ка Травнику. Послије дводневних борби наше јединице ослободиле су јако непријатељско упориште Крешево.

На цести Жељче—Добој наше трупе нападе су двије њемачке колоне. Убијено је 90 Нијемаца, уништено 15 камиона и заплијењена већа количина ратног материјала, међу којим и једна пуковска застава.

У Крајини нема човјека који би желео да се поврати оно што је било. Ми данас лијемо своју драгоцјену крв да из ње процвјета срећнија будућност за нашу будућа покољења. Ми смо покољење које пати, али ми смо ти који нашим потомцима стварамо бољи и срећнији живот.

Народ је створио своју војску да му она оствари мир заувјек. А то ће бити само онда, ако се народ буде и даље борио и ако задржи власт у својим рукама.

(Из говора Тита Четвртој крајишкој дивизији)

Биланс успјеха V Корпуса

Од 1 јануара до 29 децембра 1944 године јединице 5 Корпуса НОВ Југославије убиле су 24.683, раниле 19.359 и заробиле 11.574 непријатељских војника и официра, што значи да су за годину дана избацили 55.616 непријатељских војника и оф. из строја.

За исто вријеме заплијењено је од непријатеља:

79 топова разног калибра, 90 тешких бацача, 49 лаких бацача, 111 тешких митраљеза, 801 пушкомитраљез и «шарац», 9.575 пушака, 1.268 стројница, 1.939 пиштоља, 11.308 ручних бомби, 5.000.000 пушчаних и митраљеских метака, 10 вагона артиљеријске и минобацачке муниције, 38 камиона, 26 осталих аутомобила, 66 мотоцикла, 3 тенка, 7 авиона, 560.000 л бензина, 27 радиостаница, 40 телефонских централа, 268 телефона, 340 км телефонског кабла, 80 вагона дувана, 290.400.000 цигарета, 25 локомотива, 140 разних вагона и 130 милиона куна.

Уништено је:

34 авиона, 19 топова, 74 тенка и оклопних аутомобила, 463 камиона, од чега преко 200 натоварених ратним материјалом, 24 особна аутомобила, 93 мотоцикла, 95 локомотива, 778 разних вагона, 169 мостова, 74 пропуста, 229 км жељезничке пруге, 85 км телефонске линије.

Ослобођено је:

Цјело подручје Корпусне војне области, осим граничног појаса који захватају долине Неретве, Босне, Уне и доњи ток Врбаса (на линији Бања Лука—Градишка). Ослобођени су градови: Приједор, Мркоњићград, Јајце, Доњи и Горњи Вакуф, Бугојно, Травник, Фојница, Прозор, Ливно и Дивно. Бања Лука је била у септембру ослобођена, али је непријатељ, након десет дана, успио да је поново освоји.

УСПЈЕСИ САНИТЕТА 5 КОРПУСА

Корпус има 8 сталних војних болница које су сада већином смјештене по ослобођеним градовима. У овим болницама има око 2.000 кревета. У свакој од њих запослена су 3—4 љекара који су већим дијелом специјалисти — хирурзи и интернисти. Од рањеника који су последњих 8 мјесеци лијечени у овим болницама, 69,5 посто је излијечено и враћено у јединице, 24,9 посто распоређено је у позадину, а умрло је 5,6 посто. У истом периоду времена, од војника обољелих од заразних болести 93,3 посто излијечено је и враћено у јединице, 0,1 посто у позадину, умрло 6,6 посто, док је лијечење обољелих војника од осталих болести дало слиједећи резултат: у јединице је враћено 72 посто, у позадину 27 посто, умрло 1 посто. Од априла прошле године један дио рањеника и болесника отпремљен је на лијечење у Италију. Из V Корпуса послано је укупно 733 лица.

Како је од почетка борбе свака санитетска установа уједно и санитетска школа, то се у свим болницама одржавају нижи болничарски курсеви који трају 2-3 недјеље. У априлу 1944 године отворена је школа и за више санитетске курсеве који трају по 6 мјесеци.

Из нашей вои́ски

ХО-РУН, ТУСТАШКА...

Били смо увјерени да ће поново покушати да бјеже, ко зна по који пут. Заузесмо добре положаје љуз пругу гдје су наше друге јединице, ноћ раније, обављале стари партизански посао уз радосне поvikе: »Хо-рук, усташка...« Кроз маглу је сипала хладна киша. Наше митраљеско одјељење било је у саставу прве чете. Бранићемо прилаз банди да не узмогне поправити пругу, да ни једну ноћ не имадне мирна сна.

Из даљине се чула хука. Убрзо се појавио воз. Вукао се опрезно да не би и сам »налетио«. Већ смо га добро видјели и знали с ким имамо посла. Усташе почеше искакати из вагона и заузимати положај. Видјели смо да у возу има и домобранских радника. Биједници, зар још увијек да буду играчке у канџама фашистичких звијери! Удри, не жали! Један рафал. два... пет... — Седам љешева. Пао је још један. Није им помогао ни топ ни бацач којим су нас почели гађати, док се из безумулене усташе неспретно верале по вагонима.

Под našom vatrom voz je krenuo i
brzo, vrlo brzo se izgubio.

Адамовић
пратећи вод VIII Бриг.

ЊИХОВИ БУНКЕРИ

Непријатељ се био. утврдио на брду у близини рудника Раковачке Баре код Бање Луке. Поћу између 4 и 5 децембра пуцкарао је, по обичају, из бункера да би растјерао властити страх. Дјелови IV батаљона XV Крајишке бригаде поћоше према бункерима. Трећа чета нађе се уз жичану ограду. Бомбашка десетина Фрање Дуимовића пређе жицу. Тек тада их примијети непријатељски стражар.

— Ево партизана, ту су... пред нама...
Шта ћемо? — збуњено је муцао.

У бункерима је настала паника. Неки почеше пуцати на бомбашку десетину. Проговорише митраљежи III чете, а бомбе десетине већ запрашташе по бункерима. Бјежали су као зечеви, бацајући пушке и остали материјал. Њихови бункери, мјесецима грађени, плаћуше у трену, послеје борбе од 15 минута.

Рајко Јовичић
39 Див.

ДАРОВИ РАЊЕНИЦИМА

Да би нашим рањеницима исказале сестринску љубав и пажњу, жене Јајца донијеле су им на први дан Божића сљедеће дарове: 480 кг воћа, 60 литара млијека, 20 кг хљеба, 56 пита, 20 кокошију, 80 јаја, 20 врста колача, масти, суhog меса и суhog воћа. Жене Јајца организовале су и раније скупљања добровољних прилога за рањенике и том приликом даровано је: 134 литара млијека, 343 кг јабука, 50 литара вина, 13 покривача, 9 јастука, 30 кг ораха, 70 кг разне зелени, 20 комада јаја и 60.000 куна.

ПОСЛЕДЊИ ИЗВЈЕШТАЈ СА НАШИХ ФРОНТОВА

На сектору Вардишта, послјје жестоке борбе, наше јединице ликвидирале су све њемачке линије на Шаргану. Ослобођена је Мокра Гора, јако њемачко упориште пред Вардиштем. Наши борци овладали су последњим њемачким одбрамбеним положајима који су затварали улазе у Прачанску Долину, којом воде комуникације према Сарајеву.

У Источној Босни, на сектору Бијељина—Брчко, трају и даље огорчене борбе. Више група банди потпуно је разбијено и протјерано према Требави и Озрену. Наше јединице ослободиле су на јуриш познати рудник жељеза Вареш. Убијено је преко 50 непријатељских војника, док их је 40 заробљено.

У долини Уне настављају се још увијек јаке борбе око Лапца и Доброг Села, упркос великих непогода и снијезних мећава.

ОСЛОБОЂЕНО ПРИЈЕПОЉЕ И ЧАЈНИЧЕ

РАЗБИЈЕНЕ ЊЕМАЧКЕ ТРУПЕ БЈЕЖЕ ПРЕМА ПРИБОЈУ

Наше јединице, гонећи непријатеља низ Лимску долину, заузеле су Пријепоље и Бистрицу. Друге наше јединице заузеле су Чајниче. У самом Пријепољу непријатељ је претрпио велике губитке.

Бјесни битка над мађарским главним градом

Црвена армија сатире непријатеља задајући му ударац за удarcem. Совјетске трупе свих родова показују нечувена херојства и јунаштва. Уске улице старог главног града Мађарске затрпане су њемачким љешевима.

Руси су otpočeli snažan napad u svrhu zaobilazanja njemačkih trupa koje nadiru prema Budimpešti da bi stigle u pomoć opkoljenom njemačkom garnizonu, 35 km sjeverozapadno od mađarske prijestonice. Nijemci su zauzeli grad Estergom. Sjeverozapadno od Esterгона совјетске трупе прешле су поново у напад и, пробивши се кроз њемачке одбране, напредовале 20 км:

Битка испред Будимпеште, на западу и сјeverозападу, претвара се у борбу за прилазе према Аустрији. У самој Будимпешти Руси чврсто држе већу половину града. Опкољени њемачки гарнизон досада је изгубио преко 50.000 људи.

СЛОМЛЕНА НЕМАЧКА ОФАНЗИВА НА ЗАПАДУ

Њемачка офанзива, која је отпочела прије више од двадесет дана на западу, сада је потпуно заустављена и сломљена.

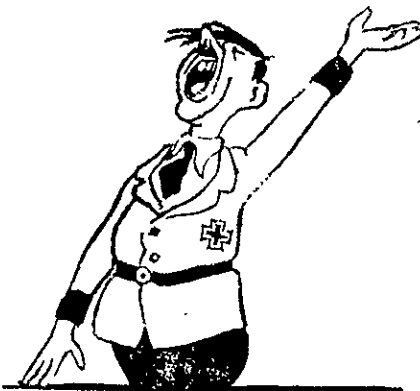
Савезничке армије, које по снијезним бурама нападају с обје стране њемачке избочине у Арденима, удаљене су једна од друге свега 11 км. На сјеверозападном боку избочине Нијемци су се повукли у области Марша. Савезници господаре великим дијелом пута између Ла Роша и Сен Вита. На сјеверном бојишту, источно од Саргемина, савезничке јединице нешто су напредовале. На јужном дијелу, јужно од Страсбурга, заустављен је њемачки покушај продора.

ИЗГРЧКЕ

Генерал Скоби потписао је примирје са ЕЈАС-ом. 15. јануара непријатељства ће бити обустављена. Примирје је потписано после два дана преговора.

X Y M O P

ПОСЛЕДНИ ХИТЛЕРОВ ГОВОР

Синови велике Њемачке! Слушајте ме у овом историјском тренутку наших побједоносних отступања. Непријатељ се узалудно нада успјеху очекујући пропаст њемачке моћи и величине. Узалудне наде! Ми ћемо још да задивимо свијет побједоносним походом! Наши непријатељи Руси, Енглези, Американци располажу потпуно неспособним дивизијама, састављеним од дјеце и старца. Нашу вјеру у пједу не могу поколебати савезници који су нас срамно напустили! Сви под моје заставе! Вама је познато да ме цијели свијет сматра великим војсковођом и моје армије ће се неустрашиво борити до посљедњег човека. Читав свијет признаје да су наши војници слични лавовима и орловима и никадвe силе свијета неће моћи сломити прослављену њемачку моћ. Ја се свечано заклињем да ће територије које смо освојили остати наше, а њемачки заробљеници биће ускоро повраћени кућама. Покоравајте се само мојим наређењима! Ура! Ура! Ура! Хох! Хох! Хох! Живео Фирер! Хајл ја! Тешко онима који се поколебају и не вјерују у будућност! Ви знате да ме је изабрала сама Историја. Све који у то ма и најмање сумњају, објесићемо

без икаквог милосрђа и to ће бити праведна киза. Њемачку је позвала провидност да спие цивилизацију и да управља васељеном! Освајање Русије, Енглеске, Америке, Француске, цињеле земљине кугле и мјестеца није далеко и не претставља за нас потешкоћу. Искључено је да би наши непријатељи могли пружити томе отпор. Није далеко велики дан када ће њемачке трупе побједити; Јасно је да се, кад угледају наше дивизије „фолксштурм“, непријатељи неће бити у стању дуго одупрати и то ће коначно rijeшити судбину Њемачке и фашизма. Хај! ја!